

КОНЦЕПТУАЛЬНА ЗАПИСКА

що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО)

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Сфера відступів у застосуванні ОВД.
 - 2.1. опис об'єктів та пояснення чому вони включені в сферу відступу від зобов'язань у кожному конкретному випадку;
 - 2.2. обґрунтування виправданості сфери відступів;
 - 2.3. часові обмеження для наданих відступів;
 - 2.4. орган, який визначає сферу відступів.
3. Сфера відступів у застосуванні СЕО.
 - 3.1. опис об'єктів та пояснення чому вони включені в сферу відступу від зобов'язань у кожному конкретному випадку;
 - 3.2. обґрунтування виправданості сфери відступів;
 - 3.3. часові обмеження для наданих відступів;
 - 3.4. орган, який визначає сферу відступів.
4. Прогнозування майбутніх відступів

ВСТУП

Україна відповідно до міжнародних зобов'язань забезпечила транспозицію відповідних міжнародних договорів у національне законодавство.

Так, транспозицію Конвенції Еспо та Директиви 2011/92/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 13 грудня 2011 року про оцінювання впливу деяких публічних і приватних проектів на довкілля (кодифікація) забезпечено Законом України від 23.05.2017 № 2059-VIII «Про оцінку впливу на довкілля» та прийнятими до нього підзаконними актами.

Положення СЕО Протоколу та Директиви Європейського Парламенту і Ради 2001/42/ЄС від 27 червня 2001 р. про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля (кодифікація) імплементовано Законом України від 20.03.2018 № 2354-VIII «Про стратегічну екологічну оцінку» та прийнятими до нього підзаконними актами.

На даний час Директива 2011/92/ЄС та Директива 2001/42/ЄС імплементовані Україною у повному обсязі.

З початку агресивної війни росії проти України критична інфраструктура – інфраструктура, що забезпечує життєдіяльність населення зазнає постійних руйнувань, спричинених бойовими діями, навмисним пошкодженням, масованими ракетними атаками та іншими збройними ураженнями.

Законодавство України у сфері ОВД і СЕО, прийняте відповідно до положень Директива 2011/92/ЄС та Директива 2001/42/ЄС передбачає доволі тривалий час на проходження процедур ОВД і СЕО, що у період воєнного стану унеможлиблює оперативне відновлення пошкоджених об'єктів критичної інфраструктури, відтак впливає на життєзабезпечення людей, зокрема унеможлиблює доступ до води, тепла, електроенергії. Так, процедура стратегічної екологічної оцінки триває щонайменше 45 днів (цей строк не включає час на підготовку Звіту про стратегічну екологічну оцінку, в середньому з урахуванням часу на підготовку документації СЕО тривалість процедури складає близько 4 місяців); процедура оцінки впливу на довкілля триває щонайменше 65 робочих днів (строк не враховує час на підготовку Звіту з оцінки впливу на довкілля та проведення необхідних досліджень, які проводяться з урахуванням сезонності; з урахуванням часу необхідного на підготовку документації з оцінки впливу на довкілля загальна тривалість процедури ОВД може становити від 4 до 6 місяців).

В умовах воєнного стану нагальним стало питання забезпечення якнайшвидшого відновлення пошкодженої критичної інфраструктури, що зумовлює необхідність пошуку швидких і ефективних управлінських рішень, які б водночас, сприяли забезпеченню балансу у питаннях відновлення пошкодженої війною інфраструктури та інтересами захисту довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки з одночасним забезпеченням виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

Одним з таких випадків є вимушене тимчасове запровадження відступів від правил процедури ОВД та СЕО.

Відступи не стосуються транскордонної оцінки впливу на довкілля та проведення транскордонних консультацій із Зачепленими державами.

ДОВІДКОВО: МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ В СФЕРІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ТА СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ:

- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуська конвенція) ратифікована Законом України № 832-XIV від 06.07.1999
- Конвенція про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті (Конвенція Еспо) ратифікована Законом України № 534-XIV від 19.03.1999
- Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Протокол про СЕО) ратифікований Законом України № 562-VIII від 01.07.2015
- Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми

державами-членами, з іншої сторони (Угода про асоціацію) ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014

- Протокол про приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства ратифікований Законом України № 2787-VI від 15.12.2010

2. СФЕРА ВІДСТУПІВ У ЗАСТОСУВАННІ ОВД

2.1. ОПИС ОБ'ЄКТІВ ТА ПОЯСНЕННЯ ЧОМУ ВОНИ ВКЛЮЧЕНІ В СФЕРУ ВІДСТУПУ ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У КОЖНОМУ КОНКРЕТНОМУ ВИПАДКУ

Загальний підхід щодо включення у сферу відступу від зобов'язань визначений частиною першою статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Так, відповідно до абзацу другого частини першої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (в редакції Закону № 2132-IX від 15.03.2022; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2139-IX від 15.03.2022; в редакції Законів № 3227-IX від 13.07.2023, № 3505-IX від 08.12.2023), оцінці впливу на довкілля не підлягає діяльність, прямо не передбачена частинами другою і третьою цієї статті, а також планована діяльність, спрямована **виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану**, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України, зміна цільового призначення особливо цінних земель та інша **діяльність, пов'язана з розміщенням Національного військового меморіального кладовища**.

Постанова Кабінету Міністрів від 13.12.2017 №1010 затверджує два Додатки:

Додаток 1 – КРИТЕРІЇ визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля;

Додаток 2 – КРИТЕРІЇ визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля.

Додаток 1 – це і є документ, який визначає відступи у сфері ОВД.

Критеріями визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1010 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 30.09.2022 № 1121, від 27.12.2022 № 1463, від 21.07.2023 № 763, від 01.08.2023 № 800, від 07.12.2023 № 1320 та від 01.02.2024 № 107), встановлено, що оцінці впливу на довкілля не підлягає планована діяльність, визначена пунктами 1-21 частини другої та пунктами 1-13

частини третьої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», *у разі, коли вона спрямована виключно на забезпечення оборони та енергетичної безпеки держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків військової агресії Російської Федерації проти України*, а саме діяльність з:

- будівництва об'єктів військового та оборонного призначення, які використовуються виключно для забезпечення оборони держави та на які поширюються вимоги законодавства про державну таємницю;

- будівництва повітряних ліній електропередачі напругою 220 кВ і більше та підстанцій напругою 330 кВ і більше у період воєнного стану, а також розміщення у період воєнного стану мобільних генеруючих /газотурбінних установок та пов'язаних з ними газових та електричних мереж, вузлів обліку, іншого пов'язаного обладнання в межах земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти газотранспортної системи, на підставі технічних умов приєднання до газотранспортної системи в порядку, встановленому Кодексом газотранспортної системи, затвердженим постановою НКРЕКП від 30 вересня 2015 р. № 2493;

- розміщення у період воєнного стану газопоршневих когенераційних установок та пов'язаних з ними газових та електричних мереж, вузлів обліку, іншого пов'язаного обладнання на діючих об'єктах систем теплопостачання в межах земельних ділянок, на яких розташовані такі об'єкти;

- відновлення окремих конструкцій будівель і споруд з метою ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та відновлення функціонування об'єктів, призначених для забезпечення життєдіяльності населення, без зміни їх геометричних розмірів;

- відновлення з метою досягнення експлуатаційно придатного стану пошкоджених або зруйнованих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України та бойових дій (з початку та у період дії правового режиму воєнного стану) об'єктів, призначених для життєдіяльності населення (об'єктів, що забезпечують: газопостачання; постачання електричної енергії; транспортування та постачання теплової енергії; централізоване водопостачання; централізоване водовідведення), шляхом їх поточного або капітального ремонту, реконструкції (без підвищення класу наслідків відповідальності об'єкта та у межах раніше відведених земельних ділянок, без зміни геометричних розмірів об'єкта);

- відновлення об'єктів, що передбачені абзацами третім - сьомим пункту 7 частини другої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», та інших залізничних колій і споруд, що пошкоджені або зруйновані внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України з початку та у період дії правового режиму воєнного стану, шляхом проведення робіт з нового будівництва зруйнованих та реконструкції, капітального ремонту пошкоджених об'єктів та споруд без підвищення класу наслідків (відповідальності) об'єктів будівництва;

- виробництва боєприпасів;
- реалізації експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови»;
- діяльності, пов'язаної з розміщенням Національного військового меморіального кладовища.

Перелік змін законодавства прийнятих у період дії воєнного стану якими скасовується необхідність здійснення процедури оцінки впливу на довкілля, наведений у додатку 1 до Концептуальної записки.

Додаток 2 – не стосується сфери відступів від ОВД, а застосовується для визначення необхідності проходження процедури ОВД у разі змін та розширень господарської діяльності, тобто такої, що вже реалізується.

2.2. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИПРАВДАНOSTІ СФЕРИ ВІДСТУПІВ

Перелік видів планованої діяльності та об'єктів віднесених до сфери відступів обґрунтовується виключно необхідністю забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану.

З огляду на щоденні руйнування цивільної та критичної інфраструктури країною агресором на всій території України, постає нагальна потреба у проведенні невідкладних робіт з відновлення теплопостачання, водопостачання та ін. для забезпечення потреб життєдіяльності населення, саме тому до сфери відступів включено діяльність із будівництва повітряних ліній електропередачі, розміщення газопоршневих когенераційних установок та пов'язаних з ними газових та електричних мереж тощо.

Відступ від правил ОВД щодо реалізації експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови» зумовлений необхідністю: оперативного запобігання наслідкам екологічної катастрофи, спричиненої руйнуванням Каховської ГЕС; забезпечення водопостачання маловодних регіонів України, які залежать від постачання дніпровської води; забезпечення надійної експлуатації водозабору Запорізької АЕС, а також інших водозаборів комунального та промислового водопостачання; вжиття інших заходів для забезпечення сталої роботи енергосистеми України.

При цьому, згідно із пунктом 6 Порядку реалізації експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від

18.06.2023 № 730 «Про реалізацію експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови»», другий етап реалізації проекту має розпочинатися після деокупації території розташування Каховської ГЕС, і питання здійснення оцінки впливу на довкілля буде розглянуто на другому етапі проекту.

Віднесення діяльності, пов'язаної з розміщенням Національного військового меморіального кладовища до сфери відступів обґрунтовується необхідністю вшанування пам'яті та забезпечення організації почесних поховань загиблих (померлих) осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, забезпечували виконання службових обов'язків та присяги на вірність Українському народу. При цьому, звертаємо увагу, що Директива 2011/92/ЄС а також Конвенція Еспо чи Оргуська Конвенція, не визначають влаштування кладовищ, як об'єкт, який підлягає обов'язковій оцінці впливу на довкілля.

2.3. ЧАСОВІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ НАДАНИХ ВІДСТУПІВ

Усі відступи є тимчасовими, рішення про запровадження відступів передбачають їх дію:

- протягом періоду дії воєнного стану (застосовано до переважної більшості відступів);

- протягом дії воєнного стану та у відбудовний період протягом 90 календарних днів після припинення або скасування на території України воєнного стану – лише стосовно діяльності щодо операцій з поводження з відходами від руйнувань, яка провадиться в рамках виконання відновлювальних робіт з ліквідації наслідків збройної агресії та бойових дій;

- одноразово щодо конкретно визначених видів планованої діяльності та об'єктів, а саме:

реалізації експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови»;

діяльність, пов'язана з розміщенням Національного військового меморіального кладовища.

2.4. ОРГАН, ЯКИЙ ВИЗНАЧАЄ СФЕРУ ВІДСТУПІВ

Усі відступи від правил ОВД зазначені у Додатку 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 визначались Кабінетом Міністрів України – вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України.

Відступ щодо незастосування оцінки впливу на довкілля при розміщенні Національного військового меморіального кладовища був визначений Верховною Радою України - органом законодавчої влади в Україні.

Тобто рішення про відступи у сфері ОВД приймаються не окремими особами чи експертами, а приймаються на найвищому рівні державного управління, що забезпечує виважений підхід до прийняття управлінських рішень з урахуванням безпекової ситуації та з огляду на правовий режим воєнного стану в Україні.

ВИСНОВКИ

1. Прийняті протягом періоду дії воєнного стану відступи є вимушеними, зумовлені агресивною війною росії проти України та обґрунтовуються необхідністю забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану.

2. Відступи стосуються видів планованої діяльності та об'єктів, які пов'язані із забезпеченням оборони держави, ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальних робіт з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану.

3. Відступи є тимчасовими, рішення про їх запровадження передбачають чітко визначений у кожному конкретному випадку термін дії і становить:
протягом періоду дії воєнного стану – для переважної більшості відступів;
протягом дії воєнного стану та у відбудовний період протягом 90 календарних днів після припинення або скасування воєнного стану -
одноразово – лише стосовно реалізації двох проєктів.

4. Рішення щодо відступів приймаються виключно вищим органом виконавчої влади та органом законодавчої влади України.

5. За результатами опрацювання даних Єдиного Реєстру з оцінки впливу на довкілля встановлено, що замовники планованої діяльності продовжують здійснювати процедуру оцінки впливу на довкілля по об'єктам та видам діяльності, щодо яких встановлені відступи від правил ОВД (*додаток 2 до Концептуальної записки*).

6. Як Сторона Конвенції Еспо Україна докладає належних зусиль для виконання зобов'язань, передбачених цими міжнародними договорами, а також Угодою про асоціацію з Європейським Союзом. Директива 2011/92/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 13 грудня 2011 року про оцінювання впливу деяких публічних і приватних проєктів на довкілля (кодифікація) імплементована Україною у повному обсязі.

3. СФЕРА ВІДСТУПІВ У ЗАСТОСУВАННІ СЕО

3.1. ОПИС ОБ'ЄКТІВ ТА ПОЯСНЕННЯ ЧОМУ ВОНИ ВКЛЮЧЕНІ В СФЕРУ ВІДСТУПУ ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Законом України від 01.07.2015 № 562-VIII Верховною Радою України ратифіковано Протокол про стратегічну екологічну оцінку (далі – Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті.

Статтею 4 Протоколу про СЕО визначено сферу його застосування, у тому числі встановлено вичерпний перелік документів державного планування (плани та програми), які не є предметом Протоколу про СЕО.

Це зокрема:

плани й програми, єдиною метою яких є обслуговування потреб, пов'язаних з національною обороною або надзвичайними ситуаціями в цивільній сфері;

фінансові чи бюджетні плани й програми.

Стаття 3 Директиви Європейського Парламенту та Ради ЄС від 27 червня 2001 р. № 2001/42/ЄС містить положення щодо виключень, в яких плани та програми не підлягають СЕО, аналогічні положенням статті 4 Протоколу про СЕО.

Прийнятим Верховною Радою України Законом України від 12.05.2022 № 2254-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності» (далі – Закон 2254) внесено зміни до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» (стаття 1, нові статті 15-1 та 15-2 та ін.), далі – Закон 3038, запровадивши такі нові види документів державного планування як:

програма комплексного відновлення області;

програма комплексного відновлення території територіальної громади (її частини).

Згадані програми мають визначати основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включати комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної області, території територіальної громади (її частини), яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України або в якій сконцентровані соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інші кризові явища.

При цьому, статтями 15-¹ та 15-² Закону 3038 (з доповненнями згідно із Законом 2254) визначено, що вказані програми не підлягають СЕО.

Законом України від 09.07.2022 № 2389-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» (далі – Закон 2389) внесено зміни до Закону України 05.02.2015 № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики» (стаття 7, нові статті 11-2, 11-3), якими, серед іншого:

передбачено поділ територій на такі функціональні типи як: 1) території відновлення; 2) регіональні полюси зростання; 3) території з особливими умовами розвитку; 4) території сталого розвитку;

запроваджено такі документи державного планування як плани відновлення та розвитку регіонів та плани відновлення та розвитку територіальних громад.

При цьому, Законом 2389 також було внесено зміни до статті 2 Закону 2354, передбачивши, що його дія не поширюватиметься на згадані плани відновлення та розвитку регіонів та плани відновлення та розвитку територіальних громад, а отже вони не підлягатимуть СЕО.

3.2. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИПРАВДАНОСТІ СФЕРИ ВІДСТУПІВ

Згідно із статтею 1 Закону 3038 програма комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) (далі - програма комплексного відновлення) - обласна або місцева програма відновлення територій, яка визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної області, території територіальної громади (її частини), яка постраждала внаслідок збройної агресії проти України або в якій сконцентровані соціально-економічні, інфраструктурні, екологічні чи інші кризові явища. Програма комплексного відновлення не належить до містобудівної документації.

Містобудівна документація - затверджені текстові та графічні матеріали з питань регулювання планування, забудови та іншого використання територій.

Частиною першою статті 13 Закону 3038 встановлено, що планування територій на регіональному рівні здійснюється шляхом розроблення схем планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів.

Згідно з частиною першою статті 16 Закону 3038 планування територій на місцевому рівні здійснюється шляхом розроблення та затвердження комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, генеральних планів населених пунктів і детальних планів території, їх оновлення та внесення змін до них.

Відповідно до статей 2, 14, 16-1, 17, 19 Закону 3038 містобудівна документація (схеми планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів, комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів та детальні плани території) підлягають стратегічній екологічній оцінці в порядку, встановленому Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Згідно із статтею 21-1 Закону 3038 громадському обговоренню підлягають розроблені в установленому законодавством порядку проекти програми комплексного відновлення.

Частина третя статті 15-2 Закону 3038 встановлено, що програма комплексного відновлення, серед іншого, включає пропозиції щодо внесення змін або розроблення містобудівної документації на місцевому рівні, обґрунтовані пропозиції щодо перенесення об'єктів виробничої сфери тощо.

Таким чином, досягнення мети СЕО – сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування на основі принципів законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва, *досягатиметься через схеми планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів, комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів і детальні плани території, їх оновлення та внесення змін до них, щодо яких здійснюється стратегічна екологічна оцінка.*

3.3. ЧАСОВІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ НАДАНИХ ВІДСТУПІВ

Запроваджені відступи від правил СЕО щодо програм комплексного відновлення області, програм комплексного відновлення території територіальної громади (її частини), планів відновлення та розвитку регіонів та планів відновлення та розвитку територіальних громад – обмежені в часі періодом дії таких документів державного планування тобто періодом відновлення.

3.4. ОРГАН, ЯКИЙ ВИЗНАЧАЄ СФЕРУ ВІДСТУПІВ

Відступ щодо незастосування правил СЕО був визначений Верховною Радою України - органом законодавчої влади в Україні.

4. ПРОГНОЗУВАННЯ МАЙБУТНІХ ВІДСТУПІВ

З огляду на те, що російська збройна агресія ще триває, а ризики щодо пошкодження / знищення об'єктів критичної інфраструктури ставатимуть дедалі відчутнішими, насамперед, через вже наявні критичні пошкодження об'єктів, вочевидь застосування відступів від правил ОВД та СЕО має бути прогнозованим.

Водночас, Україна, прагнучі дотримуватися виконання узятих зобов'язань на шляху до її Євроінтеграції, у тому числі, пов'язаних із практичним впровадженням стандартів та правил ОВД та СЕО відповідно до Директиви 2001/42/ЄС та Директиви 2011/92/ЄС, попри воєнний стан докладатиме належних зусиль для забезпечення прогнозованості застосування відступів у майбутньому.

З цією метою, Україна зобов'язується забезпечити під час розгляду питань про запровадження вимушених тимчасових відступів щодо кожного конкретного випадку дотримання таких принципів:

- винятковість. Рішення про відступи мають прийматися лише у випадку нагальної потреби, коли ситуація є вимушеною та потребує швидких управлінських рішень і, визначається за трьома критеріями: обороноздатність, відновлення критичної інфраструктури та ліквідація наслідків надзвичайної ситуації.

- контрольованість. При прийнятті вимушеного рішення про застосування відступів держава здійснює контроль аби діяльність, щодо якої запроваджено відступи, здійснювалася виключно у рамках, які забезпечують досягнення завдань, для яких такі відступи було застосовано (ліквідація НС, відновлення, обороноздатність);

- зворотність. Рішення про застосування відступів втрачають силу якщо проєкт планованої діяльності реалізовано або мають бути скасовані у разі завершення періоду дії воєнного стану або по завершенню відбудовного періоду протягом 90 календарних днів після припинення або скасування воєнного стану.

Стосовно органу. Уповноваженого на прийняття рішення про застосування відступів від правил ОВД та СЕО зазначаємо.

Серед усіх прийнятих рішень про застосування відступів лише два було прийнято вищим законодавчим органом – Верховною Радою України що зумовлено специфікою національної правової системи, оскільки, у конкретно згаданих випадках, прийняття рішення про відступи потребувало змін на рівні Закону.

В усіх інших випадках рішення про застосування відступів приймалося Кабінетом Міністрів України.

У майбутньому для оптимізації та застосування єдиного підходу до процесу прийняття рішення щодо вимушених тимчасових відступів передбачається зробити наступне:

ініціювати звернення Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції до Представника Уряду у Верховній Раді України щодо неприйняття нею рішень, які передбачають відступи від правил ОВД та СЕО, без погодження Кабінету Міністрів України;

- встановити, що підготовка і внесення на розгляд Уряду проєктів рішень, які передбачають застосування відступів від правил ОВД та СЕО здійснюється лише Міндовкіллям за поданням уповноваженого центрального органу виконавчої влади за умов, що застосування відступу є вимушеним, обґрунтованим та відповідає трьом зазначеним вище критеріям (забезпечення обороноздатності, відновлення критичної інфраструктури та ліквідація наслідків надзвичайної ситуації).

Україна як країна яка отримала статус кандидата на членство у Європейському Співтоваристві підтверджує свою відданість загальноприйнятим європейським стандартам щодо ОВД та СЕО, не зацікавлена та не бажає приймати рішення про відступи.

ВИСНОВКИ

1. Концептуальна записка підготовлена в рамках оцінки умов, які впливають з Плану для України та не вирішує майбутніх процедур у контексті процесу вступу України до ЄС.

2. Беручи до уваги обмеження, пов'язані з війною, Україна не мала можливості продовжити розробку всеосяжної основи для надання відступів від правил ОВД та СЕО. Проте ми підтверджуємо зобов'язання докладати додаткових зусиль у майбутньому для створення вдосконаленого процесу надання відступів.

3. Такий удосконалений процес має гарантувати, що кожен відступ надається окремому проекту чи програмі завчасно до реалізації цього проекту чи програми протягом певного періоду часу (за винятком виключних, обмежених випадків, коли відступи застосовуються до закінчення воєнного стану без потреби для проміжного поновлення). Має бути забезпечено прозорість процесу, заснованого на критеріях, що визначають поняття потреб, критичності та надзвичайної ситуації (зокрема, через географічні параметри), і забезпечуючи ефективний контроль громадянського суспільства.

4. Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС від 27 червня 2001 р. № 2001/42/ЄС та Протокол про СЕО не визначає програми комплексного відновлення області, програми комплексного відновлення території територіальної громади (її частини), плани відновлення та розвитку регіонів та плани відновлення та розвитку територіальних громад як такі, що підлягають обов'язковій процедурі СЕО.

5. В той же час законодавство не містить відступів щодо інших документів державного планування, таких як: містобудівна документація, програми соціально-економічного розвитку, комплексні плани просторового розвитку території громади. Плани відновлення та розвитку територіальних громад можуть слугувати вихідними даними для комплексних планів просторового розвитку території громад, а в такому випадку СЕО здійснюватиметься на етапі розробки комплексних планів просторового розвитку території громад.

6. Забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог здійснюватиметься шляхом здійснення стратегічної екологічної оцінки стратегій, планів, програм (зокрема стратегії розвитку та плану заходів з її реалізації, програми соціального і економічного розвитку території області, районів, територіальних громад та міст) та містобудівної документації (зокрема схеми планування території Автономної Республіки Крим, областей та районів, комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів і детальні плани території).

7. Міндовкілля проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо необхідності здійснення СЕО, у тому числі для документів державного планування, які віднесені до сфери відступів, у разі якщо вони відповідають вимогам статті 2 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Законодавчі відступи від правил СЕО виключають обов'язок здійснення СЕО для програм та планів відновлення, проте у ініціативному порядку здійснення СЕО не забороняється. Таким чином, територіальні громади можуть здійснювати СЕО з метою оцінювання наслідків виконання плану чи програми відновлення для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків. СЕО у таких випадках також може бути реалізовано за підтримки проєктів міжнародної технічної допомоги.

Зміни законодавства

прийняті протягом періоду дії воєнного стану якими скасовується необхідність здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО)

Яким актом внесено зміни	Які відступи від правил ОВД та СЕО передбачають внесені зміни
Сфера відступів ОВД	
Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»	
<p>Закон України від 08.12.2023 № 3505-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення будівництва та експлуатації Національного військового меморіального кладовища»</p>	<p>Абзац другий частини першої статті 3 Закону, яка визначає перелік видів діяльності, яка спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії проти України під час дії воєнного стану та яка не підлягає оцінці впливу на довкілля доповнено «діяльність, пов'язана з розміщенням Національного військового меморіального кладовища".»</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1010 «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля»</p>	
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2022 № 1121 «Про внесення зміни у додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010»</p>	<p>Оцінці впливу на довкілля не підлягає планована діяльність, визначена пунктами 1-21 частини другої та пунктами 1-13 частини третьої статті 3 Закону України “Про оцінку впливу на довкілля”, у разі, коли вона спрямована виключно на забезпечення оборони</p>

держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків військової агресії Російської Федерації проти України, а саме діяльність з:

1) будівництва об'єктів військового та оборонного призначення, які використовуються виключно для забезпечення оборони держави та на які поширюються вимоги законодавства про державну таємницю;

2) відновлення окремих конструкцій будівель і споруд з метою ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та відновлення функціонування об'єктів, призначених для забезпечення життєдіяльності населення, без зміни їх геометричних розмірів;

3) відновлення з метою досягнення експлуатаційно придатного стану пошкоджених або зруйнованих внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України та бойових дій (з початку та у період дії правового режиму воєнного стану) об'єктів, призначених для життєдіяльності населення (об'єктів, що забезпечують: газопостачання; постачання електричної енергії; транспортування та постачання теплової енергії; централізоване водопостачання; централізоване водовідведення), шляхом їх поточного або капітального ремонту, реконструкції (без підвищення класу наслідків відповідальності об'єкта та у межах раніше відведених земельних ділянок, без зміни геометричних розмірів об'єкта);

4) відновлення об'єктів, що передбачені абзацами третім - сьомим пункту 7 частини другої статті 3 Закону України "Про оцінку впливу на довкілля", та інших залізничних колій і споруд, що пошкоджені або зруйновані внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України з початку та у період дії правового режиму воєнного стану, шляхом проведення робіт з нового будівництва зруйнованих та реконструкції, капітального

	ремонту пошкоджених об'єктів та споруд без підвищення класу наслідків (відповідальності) об'єктів будівництва.”.
Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 № 1463 «Про внесення змін до пункту 2 додатка 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010»	в абзаці першому слова “оборони держави” замінити словами “оборони та енергетичної безпеки держави”; доповнити пункт підпунктом 1 ⁻¹ такого змісту: “1 ⁻¹) будівництва повітряних ліній електропередачі напругою 220 кВ і більше та підстанцій напругою 330 кВ і більше у період дії воєнного стану;”.
Постанова Кабінету Міністрів України від 18.06.2023 № 730 «Про реалізацію експериментального проекту “Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови”»	<p style="text-align: center;">ПОРЯДОК</p> <p style="text-align: center;">реалізації експериментального проекту “Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови”</p> <p style="text-align: center;">...</p> <p>7. Реалізація експериментального проекту здійснюється без відведення земельних ділянок, відповідності містобудівній документації, отримання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, проведення оцінки впливу на довкілля, отримання експертного висновку щодо проектної документації на будівництво об'єктів, отримання права на виконання будівельних робіт, а також без використання Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва та оформлення речових прав на земельні ділянки.</p>

<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2023 № 763 «Про реалізацію експериментального проекту щодо виробництва, закупівлі та постачання боєприпасів»</p>	<p>“5) виробництво боєприпасів до безпілотних систем та бойових частин безпілотних систем.”.</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2023 № 800 Про внесення зміни до пункту 2 додатка 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010</p>	<p>“1⁻¹) будівництва повітряних ліній електропередачі напругою 220 кВ і більше та підстанцій напругою 330 кВ і більше у період воєнного стану, а також розміщення у період воєнного стану мобільних генеруючих /газотурбінних установок та пов’язаних з ними газових та електричних мереж, вузлів обліку, іншого пов’язаного обладнання в межах земельних ділянок, на яких розташовані об’єкти газотранспортної системи, на підставі технічних умов приєднання до газотранспортної системи в порядку, встановленому Кодексом газотранспортної системи, затвердженим постановою НКРЕКП від 30 вересня 2015 р. № 2493;”.</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.2023 № 1320 «Деякі питання розміщення газопоршневих когенераційних установок на період воєнного стану»</p>	<p>“1⁻²) розміщення у період воєнного стану газопоршневих когенераційних установок та пов’язаних з ними газових та електричних мереж, вузлів обліку, іншого пов’язаного обладнання на діючих об’єктах систем теплопостачання в межах земельних ділянок, на яких розташовані такі об’єкти;”.</p>
<p>Постанова Кабінету Міністрів України від 01.02.2024 № 107 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо розвитку виробництва боєприпасів в Україні»</p>	<p>У підпункті 5 пункту 2 додатка 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 “Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об’єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля” (Офіційний вісник України, 2018 р., № 3, ст. 115; 2022 р., № 82, ст. 5008; 2023 р., № 75, ст. 4239) слова “до безпілотних систем та бойових частин безпілотних систем” виключити.</p>

Інші акти Уряду, якими скасовується необхідність здійснення оцінки впливу на довкілля

постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 730 «Про реалізацію експериментального проекту «Будівництво Каховського гідровузла на р. Дніпро. Відбудова після руйнування Каховської ГЕС та забезпечення сталої роботи Дніпровської ГЕС у період відбудови»

Порядок реалізації експериментального проекту

...

7. Реалізація експериментального проекту здійснюється без відведення земельних ділянок, відповідності містобудівній документації, отримання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, **проведення оцінки впливу на довкілля**, отримання експертного висновку щодо проектною документації на будівництво об'єктів, отримання права на виконання будівельних робіт, а також без використання Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва та оформлення речових прав на земельні ділянки.

постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1073 «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України»

ПОРЯДОК

поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків

...

14. Діяльність щодо операцій з поводження з відходами від руйнувань провадиться в рамках виконання відновлювальних робіт з ліквідації наслідків збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану та у відбудовний період протягом 90 календарних днів після припинення або скасування на території України воєнного стану та не підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до абзацу другого частини першої статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Сфера відступів СЕО

Закон України «Про засади державної регіональної політики»

Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій»

3. Частину другу статті 2 Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку" (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 16, ст. 138) доповнити новим пунктом 3 такого змісту:

"3) план відновлення та розвитку регіонів, плани відновлення та розвитку територіальних громад".

Зміною виключено план відновлення та розвитку регіонів, плани відновлення та розвитку територіальних громад зі сфери дії Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»

Закон України від 12.05.2022 № 2254-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності»

3. У Законі України "Про регулювання містобудівної діяльності" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 34, ст. 343 із наступними змінами):

...

4) доповнити статтями 15⁻¹ і 15⁻² такого змісту:

"Стаття 15⁻¹. Програма комплексного відновлення області

...

8. Програма комплексного відновлення області не підлягає стратегічній екологічній оцінці, розгляду архітектурно-містобудівною радою.

	<p>...</p> <p>Стаття 15⁻². Програма комплексного відновлення території територіальної громади (її частини)</p> <p>...</p> <p>8. Програма комплексного відновлення території територіальної громади (її частини) не підлягає стратегічній екологічній оцінці, розгляду архітектурно-містобудівною радою.</p> <p>...</p>
--	--

Приклади здійснення процедури ОВД за наявності рішення щодо відступів від правил ОВД

№з/п	Назва планованої діяльності	Період здійснення ОВД
1	Будівництво обходу м. Полтава від км 4+144 автомобільної дороги державного значення М-22 Полтава – Олександрія до км 341+800 автомобільної дороги державного значення М-03 Київ – Харків – Довжанський під час реконструкції автомобільної дороги державного значення М-03 Київ – Харків – Довжанський на ділянці км 333+800 – км 347+200, Полтавська область	Березень – липень 2022
2	Будівництво нової автомобільної дороги державного значення в обхід м. Дубно Рівненської області	Червень – вересень 2022
3	Будівництво Великої кільцевої автомобільної дороги навколо м. Києва на ділянці від автомобільної дороги Київ – Ковель – Ягодин (М-07) до автомобільної дороги Київ – Чоп (М-06)	Серпень-жовтень 2022
4	Модернізація районної котельні "Веркон"	Жовтень-грудень 2022
5	Реконструкція ПЛ 330 кВ Південна – Першотравнева №1 (Л207) (інв.№ 51365) та ПЛ 330 кВ Південна – Першотравнева №2 (Л208) (інв.№ 71490) з відгалуженням на ПС 330 кВ «Криворізька», Дніпропетровська область	Квітень-червень 2023
6	Будівництво нової транспортної розв'язки у різних рівнях на примиканні мостового переходу через річку Південний Буг в місті Миколаєві	Травень-липень 2023
7	Реконструкція автомобільної дороги загального користування державного значення М-14 Одеса – Мелітополь – Новоазовськ (на м. Таганрог) на ділянці км 110+000 – км 126+000, Миколаївська область	Травень-серпень 2023
8	Реконструкція під'їзної залізничної колії при станції Божкове регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця».	Червень – серпень 2023*
9	Передбачається будівництво залізничного позакласного мосту	Липень – жовтень 2023
10	Нове будівництво ПЛ 330 кВ Дністровська ГАЕС - ПС 750 кВ «Вінницька». Вінницька та Чернівецька області.	Серпень-жовтень 2023
11	Будівництво мостового переходу через р. Південний Буг в місті Миколаєві, Миколаївська область	Листопад-грудень 2023
12	Нове будівництво теплових електростанцій (ТЕС, ТЕЦ) та інші потужності для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою	Листопад 2023- січень 2024

	потужністю 50 мегават і більше з використанням органічного палива, а саме «Будівництво котельні по просп. Свободи,8 в м. Кременчуці Полтавської області»		
13	Нове будівництво двох блочно-модульних когенераційних станцій на території виділених ділянок діючого промислового підприємства КП ВМР «Вінницяміськтеплоенерго» – двох комунальних котелень, 6606 (202311311273)	Розпочато 2024	березень
14	Реконструкція котлотурбінного цеху за адресою: м. Миколаїв	Розпочато 2024	березень
15	Нове будівництво блочно-модульної когенераційної станції на території виділеної ділянки діючого підприємства КП ВМР «Вінниця-міськтеплоенерго» – комунальної котельні, за адресою: 21100, Вінницька обл., м. Вінниця, вул. Магістратська, 2	Розпочато 2024	березень
16	Нове будівництво залізничної колії шириною 1435 мм від станції Чоп до станції Ужгород з реконструкцією споруд інфраструктури та інженерних мереж у межах об'єкта будівництва в Закарпатській області	Розпочато 2024	березень